

**TBB BAŞKAN YARDIMCISI AV. BERRA BESLER'İN
LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ TARAFINDAN DÜZENLENEN
“KADIN İÇİN ADALET” PANELİNDE YAPTIĞI
“TOPLUMDA VE SİYASETTE KADININ YERİ” BAŐLİKLİ
KONUŐMA METNİDİR**

10 Mart 2017, Lefke Avrupa Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Değerli meslektaşlarım, değerli akademisyenler ve çok kıymetli öğrenciler,

KonuŐmama, Türkiye'nin geleceği açısından önemli bir referandumun eŐiđinde olduğumuz bu sıkıntılı günlerde sizlerle birlikte olmanın, enerjimi ve umudumu tazelediğini söyleyerek başlamak istiyorum.

Nazik davetlerinde ötürü, Kuzey Kıbrıs'ın parlayan yıldızı Lefke Avrupa Üniversitesi Hukuk Fakültesine teşekkür ediyor, bu etkinliğin kadınların insan hakları mücadelesine katkı sağlayacağı inancıyla, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Saygıdeğer Konuklar,

Tarih boyunca savaŐlardan, baskılardan, ayrımcılıktan, emek sömürsünden, yoksulluktan en fazla zarar gören kadınlar, hak arama mücadelesinin de başını çekmişler ancak konu, insanlık adına elde edilen ortak kazanımların paylaşılmasına gelince bir kez daha haksızlığa uğramışlardır.

Oysa toplumların kadın erkek eŐitliđini sağlamadaki başarı oranları ile demokrasiye, huzura ve ekonomik refaha kavuŐmaları arasında doğrudan bir ilişki vardır.

O nedenle bugün “Kadın İçin Adalet” istemek, herkes için adalet istemek demektir. Kadının insan hakları için mücadele etmek; her türlü ayrımcılığa, istismara, sömürüye, şiddete karşı çıkmak; demokrasiye, eşit yurttaŐlıđa, barıŐa, refaha, akla, bilime ve insanlığa yatırım yapmak demektir.

Değerli konuklar,

Cinsiyet ayrımcılığına karşı verilen uzun ve acılı mücadeleler sonucunda elde edilen haklar uluslararası düzenlemelerle güvence altına alınmış olsa da, insanlığın binlerce yıllık birikiminin kadınlarla erkeklerin eşit olduğu bir dünya yaratamamıŐ olması hüznün vericidir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2016 Küresel Cinsiyet Uçurumu raporu ne yazık ki insanlık adına bir ilerlemeyi değil, bir gerilemeyi belgelemektedir.

Raporu değerlendiren uzmanlar; kadın ve erkek arasındaki ekonomik katılım ve fırsat eşitsizliğinin küresel düzeyde yüzde 59'luk bir oranla, 2008 yılından bu yana en kötü değere ulaştığını kaydetmekte ve kadınlarla erkekler arasındaki ekonomik uçurumun 2186 yılına kadar sürebileceğini belirtmektedirler.

Yani, kadınlar küresel düzeyde, eşit işe eşit ücret için; eğitimde, istihdamda, yönetim mekanizmalarında, siyasi temsilde erkeklerle eşit haklara sahip olabilmek için en iyi ihtimalle 170 yıl daha mücadele edeceklerdir.

Oysa çok ciddi uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalar, kadın ve erkek istihdam oranlarındaki farkın azaltılmasının şirketlere, ülke ekonomilerine önemli katkı sağlayacağını ortaya koymuştur.

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü), kadın ve erkeklerin işgücüne katılım oranlarının birbirine yaklaşması durumunda, üye ülkelerin toplam ekonomilerinde yüzde 12'lik bir artış sağlanabileceğini öngörmektedir.

Uluslararası yönetim danışmanlığı şirketi McKinsey'in raporuna göre, kadınların eşit katılımının sağlanması halinde, küresel düzeyde toplam Gayri Safi Yurtiçi Hasılda yüzde 11'lik, yani 12 trilyon dolarlık artış sağlanacaktır.

Yine ABD'de yapılan bir başka araştırma, yönetim kurullarında en az üç kadın bulunduran şirketlerin yatırım getirilerinin, yönetim kurullarının tamamı erkek olan şirketlere göre yüzde 60 daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Değerli konuklar,

Bugün bu genel verilerden söz ederken, kadın hakları açısından dünyanın her yerinde sorunlar yaşanmakla birlikte çağdaş demokrasilerdeki kadının yeriyle, demokrasiye ulaşamamış toplumlardaki kadının yeri arasında bir başka uçurumun olduğu tespitini de yapmadan geçemeyiz.

Devam eden savaşları ve iç çatışmaları; göç, yoksulluk, şiddet, sömürü, tecavüz ve istismarın en çok kadınları ve çocukları vurduğunu görmezden gelemeyiz.

Öte her türlü özgürlüklerinden mahrum edilerek erkeğin kölesi haline getirilen; kırbaçlanan, recm edilen, tek başına yolculuk yapamayan, alışveriş yapamayan, araba kullanamayan kadınların var olduğu da unutamayız.

Tarihin utanç sayfalarında kalması gereken insanlık dışı uygulamalara 21. yüzyılda tanıklık ediyor olmak nasıl ki bütün dünyanın ortak ayıbıysa; kadın hakları mücadelesinin gerçekte bir insan hakları, demokrasi ve hukuk mücadelesi olduğu bilincini geliştirmenin de insanlığın öncelikli görevi olduğunu haykırabilmeliyiz.

Değerli konuklar,

Geçmişe dönüp Türkiye'ye baktığımız zaman, Anadolu kadınının, kurtuluş savaşı yıllarındaki şahlanışlarına tanık oluyoruz.

İşgale direnişi örgütlemek üzere Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal'in Havza'dan yaptığı "her yerde protesto mitinglerinin düzenlenmesi" çağrısına sahip çıkan kadınlar, büyük mitinglerde yaptıkları ateşli konuşmalarla kitleleri harekete geçirmişlerdi.

Anadolu kadını gerektiğinde cepheye koşup savaşmış, gerektiğinde kağı arabalarıyla silah taşımış, gerektiğinde yaralı askerleri sarıp sarmalamıştı.

Mustafa Kemal, savaş boyunca Anadolu kadınının cesaret ve fedakârlığını görmüş, onların sosyal hayatta da erkeklerle yan yana yürümesini istemişti.

Değerli meslektaşlarım,

Eşsiz bir hukuk devriminin eseri olan Cumhuriyet, kadınlarımıza asırlar boyunca kapalı tutulan kapıları açmış, onlara aydınlık ve onurlu bir geleceğe yürüme fırsatı tanımıştır.

1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kız çocuklar erkeklerle eşit eğitim hakkına kavuşmuş, 1926'da TBMM'de kabul edilen Medeni Kanun ile kadın-erkek eşitliği yolunda büyük bir devrim yaşanmıştır. Bunları takiben, Türk kadını dünyanın pek çok ülkesinden önce seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir. Ama bu hakkın elde edilmesi sanıldığı kadar kolay olmamıştır.

Kadınların siyasal haklarıyla ilgili konular Meclis'te büyük tartışmalara neden olmuş ve uzun süre sonuç alınamamıştır. Bu işin öncülüğünü kadın örgütlerine ve başta Tunalı Hilmi Bey olmak üzere aydın milletvekillerine bırakan Mustafa Kemal, tartışmaları izlemekle yetinmiş, sabırla kamuoyu desteğinin oluşmasını beklemiştir.

1930 yılına gelindiğinde basın da dahil olduğu tartışmalar olgunlaşmaya başlamış, ilk adım, 20 Mart 1930'da kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme haklarının tanınmasıyla atılmış, bunu 1933 yılında köy ve muhtar heyetlerine seçilme hakkı izlemiştir. Aynı yıl geniş katılımlı bir toplantıda, gerçek demokrasinin oluşturulması konusunu tartışmaya açan Mustafa Kemal, artık daha büyük adımlar atmanın zamanının geldiğini görmüş, toplantıyı kapatmadan önce kendi görüşlerini şöyle açıklamıştır:

“Biz cumhuriyeti kurduk, cumhuriyet onuncu yılına ulaştı, zamanı gelince demokrasinin tüm gereklerini yerine getirmeye çalışmalıyız. Bunlardan biri de kadın haklarını tanımaktır.”

Nihayetinde 5 Aralık 1934’te Türk kadınına milletvekilliği seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmış, 1935 yılında yapılan seçimlerde kadınlar 17 sandalye ile Meclis’te temsil hakkını kazanmış, ara seçimlerde bu sayı 18’e ulaşmıştır.

Değerli konuklar,

21. yüzyıl Türkiye’inde “laik hukuk” tartışması yapanlara, “Cumhuriyet’in kazanımlarını” sorgulayanlara verilecek bir cevabımız vardır.

Bugün çok doğal haklar olarak sahiplendiğimiz “Kız ve erkek çocuklarının miras hakkından eşit yararlanması”, “resmi nikah zorunluluğu”, “evlilikte kadının rızası”, “kadına boşanma hakkı”, “kadın ve erkeğin mahkemede eşit tanıklık yapabilmesi”, “çok evliliğin yasaklanması”, “velayet hakkı” gibi hayati konular, Cumhuriyet’in büyük çabalarla kurduğu laik hukuk sisteminin kazanımlarıdır.

Cumhuriyet ve laik hukuk sistemi, insanlarımızın yurttaş olabilmesi demektir. Cumhuriyet ve laik hukuk sistemi, kadınlarımızın seçme ve seçilme hakkı demektir; doktor, mühendis, avukat, gazeteci, akademisyen, memur, işçi olabilmesi demektir. Ekonomik hayata, toplumsal hayata katılabilmesi, karar mekanizmalarında yer alabilmesi demektir. Araba kullanabilmesi, yolculuğa çıkabilmesi, alışveriş yapabilmesi demektir.

Cumhuriyet ve laik hukuk sistemi, tüm yurttaşlarımızın ama en çok da kadınlarımızın özgürlüğüdür, onurudur.

Değerli konuklar, değerli gençler;

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki büyük atılımla dünyanın en gelişmiş ülkelerinden önce siyasi haklarını kazanmış olan kadınlarımızın bugün küresel düzeyde bulunduğu yer içler acısıdır. Biz yerimizde sayar veya adım adım ilerlerken, arkamızdan koşanlar önümüze geçmiştir. Zira yerinde duran veya yavaş ilerleyen her şey geride kalmaya mahkumdur.

Dünya Ekonomik Forumu’nun 2016 yılı “Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu”, kadın erkek eşitliği bakımından Türkiye’nin 144 ülke arasında ancak 130’uncu sırada yer aldığı gerçeğini yüzümüze bir tokat gibi çarpmaktadır.

Ekonomi, eğitim, sağlık ve politika olmak üzere dört başlıkta toplanan rapora göre Türkiye, kadınların ekonomiye katılımında 129’uncu sırada, işgücüne katılımında 130’uncu sırada, eşit işe eşit ücret alt endeksinde 98’inci sırada yer alabilmiştir.

Kadının toplumdaki yerini belirleyen en güçlü faktör, onun ekonomiye katılımıdır. Ekonomiye katılmayan kadınlar, başkalarına bağımlı hale gelmekte ve toplumsal hayattan uzaklaşmaktadırlar. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın raporuna göre Türkiye'de kadınların yüzde 62,5'inin herhangi bir kişisel gelirinin bulunmaması son derece düşündürücüdür. Aynı rapora göre bu oran erkeklerde yüzde 5,4'tür.

Kadın istihdamında yüzde 31,3 oranı ile OECD ülkeleri arasında en alt sırada yer alan Türkiye, G20 ülkelerindeki kadınların işgücüne katılım oranına bakıldığında ise sondan ikinci olabilmiştir. En son sırada yer alan ülke ise Suudi Arabistan'dır.

Kadınların çalışma hayatına katılımlarının önündeki engellerin başında ise okul öncesi eğitim ve bakım hizmetlerinin yetersizliği gelmektedir. Türkiye okul öncesi eğitimine OECD ülkelerinin ancak dördte biri kadar bütçe harcamaktadır ve üye ülkeler arasında okul öncesi eğitime katılımın en düşük olduğu ülkedir.

Verilere baktığımızda, erkek istihdamında eğitim seviyesinin etkisi düşükken, kadınlar açısından durum farklıdır. İlkokul mezunu erkeklerin yüzde 80,8'i işgücüne katılırken, ilkokul mezunu kadınların ancak yüzde 33,1'i işgücüne katılabilmektedir. Yüksekokul ve üniversite mezunlarına baktığımızda ise kadınlarla erkekler arasında makas daralmakta, bu kategoride erkeklerin yüzde 89'u, kadınların da yüzde 73,2'si işgücüne katılmaktadır.

Yani kadınlarımız için eğitim seviyesi yükseldikçe, istihdam oranı da artmaktadır.

Peki, eğitimde ne olmaktadır? Ne yazık ki, ulusal düzeyde atılan küçük adımlar, küresel düzeyde gerilememizi engelleyecek nitelikte değildir.

Kadınların eğitim oranları bakımından Dünya Ekonomik Forumu'nun 2015 yılı "Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu"nda 105'inci sırada olan Türkiye 2016'da 109'uncu sıraya gerilemiştir.

Kadınların toplumsal hayata katılımı da, yönetim kademelerinde yer almaları da, siyasette daha fazla temsil edilebilmeleri de kız çocuklarının eğitim hakkından erkek çocuklarla eşit olarak yararlanabilmesinden geçmektedir.

Kadınların geri kaldığı her alan, ülkemizin gelişmesinin önünde engel oluşturmakta, Türkiye bir bütün olarak kaybetmektedir. Kız çocuklarının eğitimden haklarından erkek çocuklarıyla eşit yararlanamamasının da bir sonucu olarak Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün hazırladığı "Tek Bakışta Eğitim" raporuna göre Türkiye, örgüte üye 38 ülke arasında 35. sırada yer alabilmiştir.

İşte bu üzücü sonuçlar, Cumhuriyetimizin kurucusu eşsiz devrimci Mustafa Kemal Atatürk'ün 1925 yılında dile getirdiği, “... *Bir toplum, erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki, bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça, diğer kısmı göklere yükselebilir?*” sorusunun cevabından başka bir şey değildir.

Değerli konuklar,

Türkiye’de erkeklerde işsizlik oranı yüzde 9,5 iken, kadınlarda işsizlik oranı yüzde 15,9’dur. Kadın ilkokul öğretmeni oranı yüzde 60 iken, adli yargıda görev yapan hakim ve savcılarının yüzde 26,8’i kadındır. Kadın profesörlerin oranı %28,7, kadın polis oranı ise yüzde 5,5’tir.

Aynı verilere göre;

- Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranı erkeklerden 5 kat fazladır.
- Erkeklerin istihdam oranı kadınların istihdam oranınının 2,4 katıdır.
- İşgücüne katılma oranı, kadınlarda %30,8, erkeklerde ise %71,5’tir.
- Kamuda üst düzey kadın yönetici oranı %9,4 olmuştur.

Özel sektörde kadın yönetici oranı daha yüksek olmakla birlikte, bağımsız kuruluşların yapıları araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de bu alanda da gerileme yaşanmaktadır.

ILO raporlarına göre Türkiye, kadın üst ve orta düzey yönetici oranlarında yüzde 14,3’lük oranla 49 ülke arasında son sırada yer almaktadır.

Türkiye Barolar Birliği verilerine göre Türkiye’de avukat sayısı 100.461 avukatın 57.985’i erkek, 42.476’sı kadın olup, orantılamak gerekirse toplam avukat sayısının yüzde 42,27’si kadın avukatlar tarafından temsil edilmektedir.

Avukatlık mesleğinde kadın erkek makasının bu kadar daralmış olması sevindiriciyse de, kadın meslektaşlarımızın baro başkanlığı seçimlerine ilgi duymalarına veya etkin çalışmalarına karşın adaylık yollarının kesilmesi ve seçimlerinin önüne engellerin çıkartılması üzüntü vericidir.

79 Baro başkanımızdan yalnızca 6'sı kadındır ve bu oran yüzde 8'in bile altındadır. Son yıllarda kadın avukatların başarılı çalışmalarıyla baro yönetim, disiplin ve denetleme kurullarında daha fazla temsil imkanı bulması, yeterli olmamakla birlikte memnuniyet vericidir.

Ne yazık ki 1969 yılında kurulan ve yaklaşık yarım yüzyıldır faaliyette bulunan Türkiye Barolar Birliği'nin 11 kişiden oluşan yönetim kurullarında, kadın meslektaşlarımız yalnızca son iki dönemde 3 kişiyle temsil edilebilmiştir. Geçmiş dönemde sadece iki kadın avukatın yer aldığı disiplin kurullarında 2000 yılından bugüne kadar kadın avukatlar temsil edilememiş, denetleme kurullarında ise uzun zaman aralıklarıyla toplam dört kadın meslektaşımız görev almıştır.

Diğer meslek kuruluşlarında da durum çok farklı olmamakla birlikte Türk Tabipleri Birliği ve Türk Diş Hekimleri Birliği'nin önceki başkanları arasında kadınlar yer almış, etkin bir dernek olan TÜSİAD, kadınlara başkan olmanın önünü açmıştır.

Kadınlara Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yolunun açılmamış olması ise kadın meslektaşlarımızın yetersizliğinden değil, adaylıklarının çeşitli nedenlerle engellenmesinden kaynaklanmaktadır. Yargılama faaliyetine onurla katılan ve bağımsız savunma mesleğini bihakkın temsil eden kadın avukatlarımızdan esirgenen destek son derece düşündürücü ve üzücüdür. Liyakat herkes için geçerli bir kriter olmalı, kadın erkek eşitliği sözde değil özde içselleştirilmelidir.

Değerli konuklar,

Nitelikli işler yapan kadınlarımız yönetim kademelerinde temsil edilmekte güçlük yaşarken, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı raporuna göre nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan kadınlarımız da, aynı işte çalışan erkek meslektaşlarından en az yüzde 18 daha az kazanmaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı raporuna göre Türkiye'deki kadınlar, ücretsiz ev içi hizmete erkeklerden dört kat fazla zaman ayırmakta ve alın teri dökmektedirler.

Öte yandan kadınlarımızın işgücü ve istihdama katılımlarındaki düşük oran sendikalaşmaya da doğrudan yansımaktadır. Başta tarım sektörü ve aile şirketleri olmak üzere kayıt dışı işlerde yoğun emek harcamaları ise kadınların sendikalaşmalarının önünde ikinci bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Sendikalı işçilerin içinde kadınların oranı ise % 11'de kalırken, kadın çalışanlarda sendikalaşma oranı ancak yüzde 4,4 olmuştur.

Kendilerine biçilen toplumsal roller; ev işleri, yaşlı ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları yüklenmeleri nedeniyle sendikal faaliyetlere ayıracak zaman bulamayan kadınlar, aynı nedenlerle yönetim kademelerinde yer almak konusunda da isteksizdir. İstekli olanlar ise ataerkil zihniyetin ön kabulleri nedeniyle kamusal alanda aktif görev almak konusunda çekingen davranmaktadırlar. Bu nedenle sendikaların merkez teşkilatlarında yok denecek kadar az yer alabilen kadınlar, zaman zaman taşra teşkilatlarında görev alabilmektedir.

Değerli katılımcılar,

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre 20-24 yaş aralığındaki kadınların yüzde 15'i 18 yaşından önce evlendiklerini ifade etmişlerdir.

Kız çocuklarının daha anne himayesi altında olması gereken yaşta; çocukluklarını yaşayamadan, eğitimlerini tamamlayamadan evlendirilmeleri; onların kişiliklerinin oluşmasına engel oluşturduğu gibi bütün gelecekleri de çalınmaktadır. Ruhsal ve fiziksel gelişimlerini tamamlayamamış bu çocukların evlendirilerek anne olmalarının kendi sağlıkları açısından tehlike yarattığına kuşku yoktur. Öte yandan henüz aile olmanın, anne olmanın bilincini ve sorumluluğunu idrak edemedikleri bir dönemde dünyaya getirdikleri çocukları nasıl yetiştirecekleri ve o yaşta girdikleri aile içinde nasıl konumlandırılacakları da ayrı bir endişe konusudur.

Toplumumuzun utancı olan bu sorunu “çocuk gelinler” olarak nitelendirmek büyük bir yanıltır. Yanlışın adı “çocuk gelin” değil, yetişkin erkeklerin ergenlik öncesi veya ergenliğe yeni girmiş çocuklara cinsel eğilimine neden olan psikolojik bir rahatsızlık olup, bilimsel tanımıyla pedofilidir.

Sayın katılımcılar,

Pek çok Avrupa ülkesinden önce siyasal haklarını elde eden Türk kadının durumu siyasete katılımı açısından da iç açıcı değildir. Dünya Ekonomik Forumu'nun raporuna göre kadınların siyasete katılımında 2015 yılında 105'inci sırada yer alan Türkiye, 2016 yılında 113'üncü sıraya; kadın milletvekili sayısında 85'inci sıradan 100'üncü sıraya gerilemiştir. Kadın bakanlar oranı açısından ise ancak 137'inci sıradadır.

30 Mart 2014 yerel seçim sonuçlarına göre kadınlar büyükşehir belediye başkanlıklarında yüzde 10, diğer belediye başkanlıklarında yüzde 2.98, belediye meclis üyeliliklerinde yüzde 10.7, il genel meclislerinde ise yüzde 4.8 temsil şansı bulabilmişlerdir.

Elbette biz kadınların siyasi hayata daha fazla katılmasını, her alanda olduğu gibi parti teşkilatlarında üst düzeyde görev almalarını, TBMM’de etkinliklerinin artmasını, Meclis komisyonlarında ve yasamada olduğu gibi yürütmeye de yer almalarını istiyoruz. Ancak kadınları temsil eden, girdikleri yerlere ve geldikleri makamlara asaleti, nezaketi, hoşgörüyü taşıması gereken milletvekillerinin, son dönemde Gazi Meclis’te sergilemiş oldukları, üzüntüyle izlediğimiz, birbirlerini yaralayacak kadar akıl almaz boyuta ulaşan şiddet görüntülerini de bizlere bir daha yaşatmamasını da diliyoruz. Onlardan, Meclis’teki erkek şiddetine eşlik etmelerini değil, erkek şiddetinin önünde engel oluşturmalarını ve kadınların önünde de yeni barikatların kurulmasına dur demelerini bekliyoruz.

Değerli konuklar,

Az önce verdiğimiz, kadınlara yönelik ekonomik sömürü ve şiddetin, kız çocuklarını eğitim hakkından yoksun bırakmanın göstergesi olan sonuçlar, kadınlara yönelik fiziksel ve cinsel şiddetin kapısını da açmaktadır.

Kadına yönelik şiddeti sözde önlemek için onları eve hapsetmeye çalışanların yalanlarını yüzlerine vurmaya zorundayız: Biz biliyoruz ki kadının en fazla şiddete uğradığı yer evi, ona en fazla şiddet uygulayanlar en yakınlarıdır.

Bianet’in verilerine göre; 2016 yılında erkekler tarafından 261 kadın öldürülmüştür. Bu kadınların dörtte birinin katledilme nedeni boşanmak istemesidir. Cinayetlerin yüzde 43’ü kadınların kocaları tarafından, yüzde 15’i eski partnerleri tarafından, yüzde 11’i akrabaları tarafından, yüzde 8’i sevgilileri tarafından işlenmiştir.

Değerli konuklar,

Bütün bunların sorumlusu yasalar değil; uluslararası sözleşmeleri, Anayasamızı ve yasalarımızı içselleştiremeyen erkek egemen zihniyettir.

Toplumlar, kültürel ve sosyal yapılarına bağlı olarak kadınlara ve erkeklere farklı roller biçmekte, sorumluluk alanları belirlemekte ve bir cinsel kimlik inşa etmektedirler. “Kadının yeri evidir”, “kadının en temel görevi anneliktir”, “kadın erkeğin korumasına muhtaçtır” gibi önermeler toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yaratan en bildik bakış açısı olduğu gibi kadını eğitimden, istihdamdan, karar alma mekanizmalarından, siyasi katılımdan uzaklaştırmakta, en temel insan hak ve özgürlüklerinden de yoksun bırakmaktadır.

Şiddetten en fazla payını alan kız çocukları okumak istediği için, açık giyindiği için, herhangi bir sözü veya davranışı bahanesiyle dövülebilmekte, genç kadınlar aynı nedenlerle fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddete uğramaktadır. Erken yaşta evlendirilen kız çocukları; özellikle eğitim hakkından mahrum bırakılmakta ve bireysel özgürlükleri tahakküm altına alınmaktadır.

Geleneklere yaslanarak, inanç sistemlerini kullanarak, namus kavramına dayanarak kendisine meşruiyet alanı yaratmaya çalışan “toplumsal cinsiyet” eşitsizliği ne yazık ki, aileden başlayarak, eğitim sıralarına, reklam filmlerinin senaryolarına, medya organlarının yayınlarına hatta belediyeler tarafından dağıtılan kitaplara kadar uzanan yaygın bir propaganda ile kitleleri etkilemektedir.

Hatırlayacağınız ve basında da yer aldığı üzere son dönemde bir belediye tarafından basılıp dağıtılan sözde kitaplarda, yeni nişanlanan gençlere; “kadınların kamusal alandan, kitap ve gazeteden uzak durması, taksiye binmemeleri” tavsiye edilebilmiş, yeni evlenen çiftlere de, erkeklerin eşlerini “usulünce nasıl döveceklerini” anlatan kitaplar hediye edilebilmiştir.

Halka hizmet etmek için toplanan vergilerle, erkekleri şiddete teşvik eden, kadınları aşağılayan kitapları bastırıp dağıtmak hangi aklın ürünüdür?

Usulünce dayak ne demektir? Dayağın usulü veya usulsüzlüğü tartışma konusu olur mu? Ama o belediye başkanının yaptığı usulsüzlüklerin halkın vicdanında bir karşılığı olacak ve bunun hesabı er geç sorulacaktır.

Bu kitabı yazanlar da, bastırıp dağıtanlar da, onlara hesap sormayanlar da bilmelidirler ki her gün evde, sokakta, parkta, minibüste, otobüste, yani hayatın her alanında erkek şiddetine uğrayan, dayak yiyen, dövülen, öldürülen kadınların vebali onların boyunlarındadır.

İşte kadın erkek eşitliği önündeki en büyük engel budur. Kadınların hayatına, hukukun değil, erkek egemen zihniyetin şekillendirdiği toplumsal bakışın hükmetmesine zemin hazırlayanlar, izin verenlerdir.

Bunları önlemek için gerekli tedbirleri almak ise devletin görevidir ve bu görev, taraf olunan uluslararası sözleşmeler açısından da bağlayıcıdır. O halde bir yandan erkek egemen zihniyete karşı mücadele ederken, öte yandan da devletin yükümlülüklerini yerine getirmesini talep etmek en doğal hakkımızdır. Cinsiyet ayrımcılığının önüne geçmek için her şeyden önce eğitim kurumlarında buna uygun bir müfredat uygulamak zorunludur.

Değerli konuklar, değerli gençler,

Ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yargı kararlarına kadar yansımaları üzüntü vericidir. Kuşkusuz bunun nedeni hukuk devletinin her alanda aldığı ağır tahribattır.

Bugün yargıya ve yargı mensuplarına düşen tarihi görev; her türlü erkek egemen zihniyetin, her türlü ahlak dayatmasının karşısında dimdik durmak, insan hak ve özgürlüklerini temel alan evrensel hukukun ışığında gerçek adaleti hakim kılmaktır.

Pek çok uluslararası belgenin yanı sıra devletlerin anayasasında da kendisine yer bulan her türlü ayrımcılığı ortadan kaldıracak, iç ve dış barışı sağlayacak, toplumları refaha kavuşturacak olan yegane reçete evrensel hukukun kurallarıdır. Evrensel hukuku uygulamanın birinci şartı da hukuk devleti olmak, demokrasiyi içselleştirmek ve kültürünü geliştirmektir. Temel hak ve özgürlükleri güvence altına almanın, adaleti eşit yurttaşlık temelinde inşa etmenin, ifade özgürlüğünü hayata geçirmenin, demokrasiyi yaşatmanın tek yolu hukukun üstünlüğü ilkesi etrafında birleşmektir. Kadınıyla, erkeğiyle bütün insanlığın kurtuluşu buradadır.

Yaşanan olumsuzluklara rağmen umut verici olan; insan hakları ihlallerine, kadına yönelik her türlü ayrımcılığa; emeğine, bedenine ve kimliğine yönelik şiddete karşı mücadele eden aydınlık düşüncenin, toplumda duyarlılık yaratmada ve kitleselleşmede elde ettiği başarıdır. Zaten başarının anahtarı da zihinlerde devrim yaratmaktır.

Bu aydınlık bu karanlığı yenene, İnsan Hakları Bildirgesinde öngörülen “bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar” ilkesi yaşama geçirilene kadar mücadelemiz sürecektir.

Şiddetin ve ayrımcılığın son bulduğu bir Türkiye’de ve dünyada yaşama özlemiyle; kadınların ekonomide, sosyal yaşamda, karar mekanizmalarında, siyasette daha fazla yer almasını diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Av. Berra Besler
Türkiye Barolar Birliği
Başkan Yardımcısı